

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਬਨਾਮ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ

(ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ)

PUNJABI GAYKI BNAM PRANPRAK TE SAMKALI PUNJABI SAMAJ
(KULDEEP MANAK TE KARAN AUJLA DE VISHESH SANDARBH VICH)

ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਢਿੰਡਸਾ (Dr. Amanpreet Kaur Dhindsa)

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ (Assistant Professor, Punjabi)

ਪੀ.ਐਮ.ਐਨ. ਕਾਲਜ, ਰਾਜਪੁਰਾ (ਪੰਜਾਬ)

Email ID: amanpreet31390@gmail.com ਮੋਬਾਈਲ: +91- 94789-55246

ਸਾਰ (Abstract)

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ, ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਨਸਿਕਤਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਧਦਾ ਗਲਬਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਸਾਫ਼ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੀਹਵੀਂ ਤੋਂ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਖਾ, ਤ੍ਰਿਵੇਣ, ਫੁਲਕਾਰੀ ਵਰਗੇ ਪਰੰਪਰਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤ ਸਮਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਟੈਟੂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਫ਼ਰਾਂ, ਸ਼ੋਹਰਤ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਧਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਛਾਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਕਾਲੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ, ਗਿੱਧਾ, ਚੁੰਨੀ ਵਰਗੇ ਤੱਤ ਅਜੇ ਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੱਟ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ, ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮੋਟਿਫ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਇਹ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਅਕਸੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਬਦਲਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਨਾ ਗੁਆਵੇ।

ਕੀਵਰਡ (Keyword): ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ, ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ, ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ

ਪਰਿਵਰਤਨ, ਗਾਇਕੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ।

ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਉਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਉਸਾਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਜਾਂ ਉਧੇੜ ਬੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਕਲਾਵਾਂ ਵੀ ਉਸਾਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਨੀਂਹ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੇ ਹਰ ਕਲਾ -ਕਿਰਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਜਨਮਦੀ ਤੇ ਵਿਗਸਦੀ ਹੈ। ਜਨਮ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਵੱਖਰਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਨੁਹਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹਰ ਕਲਾ - ਕਿਰਤ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਜਨਮੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਕਲ ਤੇ ਅਕਲ ਪੱਖੋਂ

ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਗਾਇਕ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰਾਪਨ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮੋੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਧਿਆ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਸਾਰੀ

ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਕਰਨ ਐਜਲਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਕਰਨ ਐਜਲਾ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹਥਲੇ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਵਰਤਨ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਓਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਿੱਠ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਖੁਦ ਬ ਖੁਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਗੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀ ਪਾਤਰਾਂ ਚੁੰਨੀ, ਕਾਲੀ ਸੂਫ਼ ਦੀ ਸੁੱਥਣ, ਚੂੜੀਆਂ (ਚੂੜੀਆਂ ਲਿਆ ਦੇ ਹਾਣੀਆ, ਤੀਆਂ ਮੁੜ ਕੇ ਸਉਣ ਦੀਆਂ ਆਈਆਂ – ਲਾਰਾ ਲੱਪਾ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ, ਮਾਣਕ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨ ਪਰਤਾਂ (ਤੇਰੇ ਮੇਢੇ ਟੈਟੂ ਤਿਤਲੀ ਦਾ, ਅੱਡੀ ਸੁੰਨੀ, ਕਰਨ ਐਜਲਾ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਖਾ, ਤਿੰਵਣ, ਫੁਲਕਾਰੀ, ਪੰਜੇਬ ਆਦਿ ਪਰੰਪਰਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਸੀ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਤੀ ਫ਼ੈਜ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਬਿਰਹਾ ਸਹਿੰਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੀਤ 'ਸੁੱਚੇ ਯਾਰ ਬਿਨਾਂ' ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਸੁੱਚੇ ਯਾਰ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕੱਲੀ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਬਲਦੇ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗਿਆਰੇ'। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਠਰੰਮਾ, ਉਡੀਕ ਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਦੇ ਤੇ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਛਣਕਾਕੇ ਆਈ ਏ, ਜੱਟ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਝਾਂਜਰਾਂ (ਝਾਂਜਰ), ਤੇਰੀਆਂ ਰਕਾਨੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੀ ਤੂੰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿੱਤੀਆਂ (ਚਿੱਠੀਆਂ), ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਫੇਟੇ ਤੇਰੀ ਓਥੇ ਕੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਆਗੀ ਕੁੜੀ ਸੀ (ਹਿੰਟ)।

ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਟੁੱਟੀ ਨਹੀਂ। ਸਮਕਾਲੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਗਿੱਧਾ, ਚਰਖਾ ਪੱਖੀ (ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨੇ ਝੱਲੀ ਪੱਖੀ ਹੋਈ ਆ, 52 Bars), ਚੁੰਨੀ (ਆਹ ਲੈ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਂਭ ਲੈ ਨੀ ਬੇਬੇ ਆਲੀ ਚੁੰਨੀ, winning speech) ਆਦਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਕੀਮਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਐਜਲਾ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ- ਲੰਘੀ ਜਾਂਦੀ ਲਾਈਫ਼ ਬਾਪੂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ (52 Bars)।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਵਾਸ ਜਿੱਥੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ 4,30,705 ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਤੌਰ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 1.3 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।”¹

ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐਜਲਾ ਆਪਣੇ ਗੀਤ Wavy ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ- ‘ਜੀਨਾਂ ਪਾਉਣਾ ਛੱਡਗੀ ਚੁੰਨੀ ‘ਤੇ ਲਾਵੇ ਸਿੱਪੀਆਂ, ਸਿੱਖੀ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ, ਨੀ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਕਰੀਆਂ ਤੂੰ ਬਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਟਿੱਪੀਆਂ’।

ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਹੈ – ਨਜ਼ਰ ਲੱਗਣ ਦਾ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਕਰਨ ਐਜਲਾ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਸੀਸ਼ਾ (ਸੀਸ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਲਵਾ ਲਈਆਂ) ਤੇ winning speech (ਤੇਰੀ ਤਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਗੰਨ ਪਾਉਡਰ ਛੁਹਾ ਕੇ) ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਕ ਰੂੜੀਆਂ ਵੀਹਵੀਂ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਇੱਥੇ 365 ਚਲਿੰਤਰ (ਜੱਟੀ ਸਾਹਿਬਾ, ਮਾਣਕ), ਬਾਰਾਂ ਵਾਰ ਦੀ ਰੂੜੀ (winning speech, ਐਂਜਲਾ), ਕੱਚੀਆਂ 'ਤੇ ਤਰਨਾ (ਝਾਂਜਰ, ਐਂਜਲਾ) ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲਾਅ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਂਝ ਵੀ ਹਾਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤ 'ਸੋਚ' ਦੀ ਇਹ ਲਾਈਨ 'ਪਿਆਰ ਕਰੀਦਾ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਮੋੜ ਦਈਦਾ ਹੀਰਾਂ ਨੂੰ' ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲੇ ਸਹਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੜਾਕੀ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧੀਨਗੀ ਸਹਿਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੰਦਰਭਮਈ ਹਨ-

*"ਪੰਜਾਬ ਇੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਅਖ਼ਾੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਹਮਲਾਵਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਦੋ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹੱਦ, ਪਛਾਣ ਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਜੱਟ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਮੁਢਲਾ ਸਰੂਪ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹੀ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਮਨਾਉਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖ਼ਾਸਾ ਹੈ।"*²

ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਜੱਟ ਦਾ ਮੋਟਿਫ਼, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੀਤ ਨੇ ਜਾਂ ਐਂਜਲਾ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਜੱਟ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਲੜਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਤੇ ਮਰਨ ਮਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੜਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫੇਕੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਰਨਾ ਮਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 'ਮਾਰਦਾ ਖੰਘੂਰੇ ਤੁਰੇ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ, ਬੇਲੇ ਨਾ ਕੋਈ

ਛੇੜੇ ਜੱਟ ਜਾਣ-ਜਾਣ ਕੇ, ਜੱਟ ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਆਖੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਮਰੂੰਗਾ ਛੱਡੂਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ' -ਮਾਣਕ ਅਤੇ '10ਵੀਂ ਦੇ ਪੇਪਰ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਤੈਨੂੰ ਰਾਸ ਜੱਟਾ ਥਾਣੇ ਆਲੇ ਪਰਚੇ'-ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ।

ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦਾ ਗੀਤ 'ਲਾਰਾ ਲੱਪਾ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ' ਜਿੱਥੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨ / ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 11 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਮ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ - ਛੋਟੇ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਰਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਨਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ- 52 Bars। ਜਿਸ ਵਿੱਚ vvs ਹੀਰੋ, ਸਵਾ ਲੱਖ, two seater car, ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੀ ਵਿਸਕੀ 10 ਮਿੰਟ 'ਚ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਭ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਗਾਇਕ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। 'ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਦੇ ਗਈਆਂ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ' (Winning Speech) ਲਾਈਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਗਲੋਬਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਸੌ ਕੇ ਤੁਰਕੀ ਉੱਠਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ (52 bars) ਆਧੁਨਿਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਰਦ ਦੀ ਹੈਜ਼ਮਨੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਹੈ।

*"ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਪੱਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।"*³

ਇਹ ਪੱਖ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੁਣ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਗੀਤ ਇਸ਼ਕ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗਦਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ fan ਇਕੋ ਨਾਰ

ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗਦਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਕ ਦਾ ਗੀਤ 'ਕੀੜੇ ਪੈਣਗੇ ਮਰੋਗੀ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣੀਏ' ਦੁਆਰਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਪੀਲੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੱਖੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਿਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਦੀ ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਫੈਨ ਇਕੋ ਨਾਰ ਦਾ (winning speech) ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਚੰਗੇ ਟਾਈਮ ਕਿੱਥੇ ਮੰਦੇ ਹਾਲ ਕਰਦਾ (2 ਵਜੇ ਕਾਲ ਕਰਦਾ) ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ 'ਓਹਦੀ ਇਕ ਆਦਤ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਓਹਦੀ ਹੋਣ ਦੀ' (ਸ਼ੀਸ਼ਾ) ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ 'ਮੇਰਾ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਜ਼ਰਾ ਆਇਆ ਨਾ ਕੀਹਦੇ ਗਲ ਜਾ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਲੀਆਂ' (ਝਾਂਜਰ) ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ winning speech, wavy, god dam, goin off, on top, hint ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ take it easy (take it easy), let's go, don't say no (mexico)। ਕਈ ਜਗਾ ਕਾਫ਼ੀਆ ਰਦੀਫ਼ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ:

ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ change ਨੇ locatio'an ਰਕਾਨੇ

ਨਿੱਤ UAE ਤੋਂ UK ਨੂੰ rotatio'an ਰਕਾਨੇ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੁੱਕ ਜਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਸਾਲਾ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ

ਤਾਂ ਹੀ ਲਾ ਲਈਏ ਸਮਾਧੀ meditation'an ਰਕਾਨੇ।

ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ।

*"ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਦੀਆਂ ਲੰਮੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ। ਇਹ ਸੰਪਰਕ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਸੀ ਸੀ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।"*⁴

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕੋਲ ਅਖਾਣਾਂ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਆਮ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਖੇਟਾ ਸਿੱਕਾ (ਹਾਂ ਹੈਗੇ ਆ), ਉੱਨੀ ਇੱਕੀ ਦਾ ਫ਼ਰਕ (ਅੱਡੀ ਸੁੰਨੀ), ਹੱਥੀ ਛਾਵਾਂ (ਵਿਨਿੰਗ ਸਪੀਚ) ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣਾ (ਦੇ ਵਜੇ ਕਾਲ ਕਰਦਾ)।

ਇਹ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਮਾਣਕ ਤੇ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਦਰਪਣ ਜ਼ਰੀਏ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਦਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

*"ਇਸ ਨਵੀਂ ਹਾਈ ਸਪੀਡ ਬਦਲੀ ਮੁੱਖ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਪੱਕੇ – ਪੀੜੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਅਪੂਰਨ ਵੰਗਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਬਦਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।"*⁵

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਉਹਨਾਂ ਭਵਿੱਖੀ ਤੈਖਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵੱਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਨੂੰ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਇਸਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

1. "oye hoye punjabi is now the third language in parliament of Canada". www.firstpost.com.
2. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਬਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2003, ਪੰਨਾ: 17.
3. ਡਾ. ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉੱਪਲ, " ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਸਰੋਕਾਰ", *International Journal of Applied Research*, 2015, ਪੰਨਾ: 608 .
4. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਲੋਕਧਾਰਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਬੁਕਸ ਮਾਰਕੀਟ ਪਟਿਆਲਾ, 2013, ਪੰਨਾ: 139.
5. ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ: ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ, 1998, ਪੰਨਾ: 123-124.

Cite this Article-

ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਢੀਂਡਸਾ (Dr. Amanpreet Kaur Dhindsa), ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਬਨਾਮ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ (ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ) PUNJABI GAYKI BNAM PRANPRAK TE SAMKALI PUNJABI SAMAJ (KULDEEP MANAK TE KARAN AUJLA DE VISHESH SANDARBH VICH), *ਅਰਮਾਨ (ARMAAN)*, ISSN: 2583-9446 (O), Volume 3, Issue 3, July-September 2025, Page: 124-128.

Journal URL: www.armaan.org.in

DOI: <https://doi.org/10.64119/armaan.vol.3.issue3.19>

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

